

Innst. 396 L

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 118 L (2011–2012)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes det forslag til endringer i:

- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).

Det foreslås i tillegg noen mindre materielle endringer og presiseringer, samt enkelte lovtekniske justeringer.

Endringene i folketrygdloven gjelder:

- rett til pleiepenger etter § 9-12 for å yte hjemmepleie til syke personer i livets slutfase, som i dag er begrenset til nære pårørende (familie), utvides til å omfatte også nærstående personer utenfor slektskap/familie.
- presisering av §§ 11-6 og 11-8 for å tydeliggjøre sammenhengen mellom regelverkene om arbeidsrettede tiltak og arbeidsavklaringspenger.
- heving av beløpsgrensen for å unnlate tilbakekreving av feilutbetalinger etter § 22-15.

I arbeidsmiljøloven §§ 12-10 og 17-5 foreslås begrepet «nære pårørende» erstattet med «nærstående» som følge av forslaget til endring i folketrygdloven § 9-12.

Forslaget knyttet til pleiepenger etter folketrygdloven § 9-12 gjelder en utvidelse av retten til pleiepenger, og er således til gunst for dem endringen gjelder for.

Forslaget knyttet til arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven §§ 11-6 og 11-8 er en klargjøring av regelverket, og påvirker ikke den materielle rettstilstanden.

Forslaget om å heve beløpsgrensen for når Arbeids- og velferdsetaten kan unnlate å tilbakekreve feilutbetalinger etter folketrygdloven § 22-15, er en administrativ forenkling som også vil være til gunst for dem endringen gjelder for. Endringsforslagene er derfor ikke sendt på alminnelig høring.

1.2 Rett til pleiepenger ved pleie i livets slutfase – utvidelse av personkretsen – folketrygdloven § 9-12 m.fl.

1.2.1 Innledning

Det foreslås å utvide kretsen av personer som etter folketrygdloven § 9-12 kan få rett til pleiepenger ved hjemmepleie av nære pårørende i livets slutfase. Forslaget innebærer at også personer utenfor familierelasjoner kan få rett til pleiepenger når pleien er ønsket av den døende.

Det vises til proposisjonens kapittel 2.2 hvor det er nærmere redegjort for bakgrunn og gjeldende rett.

1.2.2 Departementets vurderinger og forslag

I forbindelse med at pleiepengerechten ble utvidet fra 20 til 60 dager, ble spørsmålet om personkretsens avgrensning i § 9-12 diskutert i Prop. 64 L (2009–2010). Det ble den gangen vurdert at det ikke var nødvendig å foreslå endringer.

Erfaringer i enkeltsaker viser imidlertid at andre nærstående personer i den sykes omgivelser bør få rett til pleiepenger for å pleie i terminalfasen. Begre-

pet «nære pårørende» har også gitt enkelte avgrensingsproblemer som kan ha medført noe uensartet praksis i arbeids- og velferdsetaten.

Det bør derfor legges større vekt på behovet for å la også andre enn den nærmeste familie omfattes av retten til pleiepenger etter § 9-12. De demografiske fremskrivningene tilsier også at det blir flere eldre med færre omsorgspersoner i nær familie.

Det foreslås at retten til pleiepenger skal utvides til å omfatte personer utenfor familierelasjoner ved at begrepet «nær pårørende» fjernes fra § 9-12. Retten bør likevel avgrenses til pleie av «nærstående» personer, ettersom formålet er å støtte oppunder det godet det er å kunne gi og motta pleie i livets slutfase når pleieyter og pleiemottaker har en nær relasjon, selv om det ikke er snakk om familie.

Det bør stilles krav om samtykke til pleien fra den sykes side.

Som følge av at begrepet «nær pårørende» foreslås byttet ut med «nærstående» i § 9-12, vil det også være nødvendig med andre lovtekniske endringer. Det vises til proposisjonens kapittel 2.3 og kapittel 5 Merknader til de enkelte paragrafene i lovforslaget hvor dette er nærmere redegjort for.

1.2.3 Iverksettelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringen trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Forslaget vil kunne gi en viss utgiftsøkning når personkretsen som gis rett til pleiepenger nå utvides. I de aller fleste tilfeller vil det nok fortsatt være nære familiemedlemmer som forestår pleien, og disse har allerede rett til pleiepenger etter § 9-12. Pleiepenger ytes til en person om gangen, slik at antall dager til fordeling pr. pasient vil ikke øke. Forslaget innebærer at omsorgsbyrden vil kunne fordeles på flere personer slik at fravær fra arbeid kan bli kortere pr. person. Forslaget vil også innebære en avlastning av helsevesenet. Det antas således at lovendringsforslaget samlet sett ikke vil få store økonomiske konsekvenser.

Endringen vil ikke ha nevneverdige administrative konsekvenser.

1.3 Rett til arbeidsavklaringspenger – presisering i folketrygdloven §§ 11-6 og 11-8

1.3.1 Innledning

Det er igangsatt et større arbeid med å forenkle regelverk som arbeids- og velferdsetaten forvalter. Dette sammen med moderniseringen av IKT-systemer vil gjøre arbeids- og velferdsetaten enda bedre i stand til å realisere målene med Nav-reformen. Det er dårlig sammenheng mellom folketrygdloven § 11-6

Behov for bistand til å skaffe seg eller beholde arbeid, § 11-8 Aktivitet med sikte på å komme i arbeid og systemet for tildeling av arbeidsrettede tiltak. Det foreslås derfor at §§ 11-6 og 11-8 endres slik at sammenhengen blir tydeligere.

Det vises til proposisjonens kapittel 3.2 hvor det er nærmere redegjort for bakgrunn og gjeldende rett.

1.3.2 Departementets vurderinger og forslag

Målet med arbeidsavklaringspenger er å få flest mulig raskest mulig i arbeid. Arbeids- og velferdsetaten har begrensede tiltaksressurser. Personer som er i målgruppen for arbeidsavklaringspenger vil bli prioriterte ved tildeling av arbeidsrettede tiltak. Formålet med bistanden og oppfølgingen som mottaker av arbeidsavklaringspenger tilbys, er å sette vedkommende i stand til å skaffe seg eller å beholde et arbeid.

Det foreslås at det i § 11-6 slås fast at bistanden skal ha som mål å gjøre brukeren i stand til å skaffe seg eller beholde arbeid som han eller hun kan utføre. Ordlyden i § 11-6 kan isolert sett tyde på at det er tilstrekkelig at brukeren har behov for bistand. Arbeidsavklaringspenger kan etter § 11-13 også gis i nærmere angitte perioder der en ikke deltar på tiltak. Det er ikke meningen at en skal få ytelsen utover perioder der en faktisk blir prioritert til, og deltar på, tiltak. En tydeliggjøring her er ønskelig. Det er ikke nok at personen får tilbud om et arbeidsrettet tiltak, en må i tillegg være i stand til å nyttiggjøre seg tiltaket. Det bør presiseres at kravet er at personen faktisk deltar på et arbeidsrettet tiltak, jf. forslag til § 11-6 bokstav b. Endringene vil tydeliggjøre lovens formål og bidra til en mer ensartet praksis i Arbeids- og velferdsetaten.

I forslaget om arbeidsavklaringspenger mv., som ble sendt på høring høsten 2007, ble det varslet at det tas sikte på å lage et eget stønadskapittel i folketrygdloven. Det vil da bli vurdert om bestemmelsene om tilleggsstønadene skal flyttes ut av folketrygdloven kapittel 11 og inn i det nye stønadskapitlet slik at kapittel 11 bare regulerer livsoppholdsytelsen arbeidsavklaringspenger. Det vil vurderes om det samtidig bør gjøres andre endringer i kapittel 11 for at sammenhengen mellom bestemmelsene skal bli enda tydeligere.

1.3.3 Iverksettelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringene trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Endringen innebærer en klargjøring av forholdet mellom dagens regler og har derfor ikke økonomiske eller administrative konsekvenser.

1.4 Heving av beløpsgrensen for å unnlate tilbakekreving av feilutbetalinger – folketrygdloven § 22-15 sjette ledd

1.4.1 Innledning

Det foreslås å heve beløpsgrensen for når arbeids- og velferdsetaten kan unnlate tilbakekreving av feilutbetalinger fra et halvt rettsgebyr til fire ganger rettsgebyret.

1.4.2 Departementets vurderinger og forslag

Tilbakekreving av feilutbetalinger er en viktig del av arbeidet mot trygdemisbruk og gir et klart signal om at misbruk ikke lønner seg.

Arbeids- og velferdsetaten har store restanser på tilbakekrevingssområdet. Dette innebærer at tilbakekrevingssakene ikke behandles tilstrekkelig raskt til å unngå foreldelse i en betydelig del av sakene. I april 2011 ble det anslått at restansene kunne utgjøre opp til 1,5 mrd. kroner og opp til 60 000 saker. Det anslås at mellom 60 og 120 mill. kroner ville gå til foreldelse i 2011.

I 2011 har etaten prioritert tilbakekreving i nye saker der feilutbetalt beløp utgjør mer enn 3 000 kroner og gamle saker med beløp over 600 kroner (om lag tilsvarende gjeldende beløpsgrense for saker der innkreving kan unnlates). Dette har økt gjennomsnittlig beløp sendt til innkreving med 24 pst.

Kostnadene ved å behandle en tilbakekrevingssak er anslått til vel 3 000 kroner i gjennomsnitt, det vil si at den gjeldende beløpsgrensen tilsier tilbakekreving i et betydelig antall saker der tilbakekrevingen ikke er regningssvarende.

Det foreslås at folketrygdloven § 22-15 sjette ledd endres slik at beløpsgrensen for å unnlate tilbakekreving heves fra et halvt rettsgebyr til fire ganger rettsgebyret (fra 430 til 3 440 kroner). For å unngå at endringen fører til uheldige tilpasninger i praksis, bør imidlertid beløpsgrensen formuleres som en adgang til å unnlate tilbakekreving av lavere beløp, og det bør presiseres at tilbakekreving alltid skal skje dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren), eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren, har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt.

Forslaget har også virkning for tilbakekreving av ytelser etter folketrygdloven kapittel 5 om helsetjenester, jf. at folketrygdloven § 22-15 ifølge paragrafens første ledd også gjelder feilutbetalinger fra Helsedirektoratet eller organer underlagt Helsedirektoratet.

1.4.3 Iverksettelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at endringen trer i kraft straks.

Det anslås at en heving av beløpsgrensen vil kunne gi en betydelig merinnkreving. Den økte ressursinnsatsen og effektiviseringen av arbeidet mot

trygdemisbruk som det er lagt opp til vil også føre til at antall saker til tilbakekreving øker. Feilutbetalinger på helseområdet vil gjennomgående utgjøre lavere beløp, og det er ikke grunn til å vente at helse- tjenesteforvaltningens tilbakekreving vil påvirkes i nevneverdig grad.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tove Linnea Brandvik, Thor Erik Forsberg, Steinar Gullvåg, Kari Henriksen og Thor Lillehovde, fra Fremskrittspartiet, lederen Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen, fra Høyre, Sylvi Graham og Torbjørn Røe Isaksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Frøydis Elisabeth Sund, fra Senterpartiet, Arne Bergsvåg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til oversendelsen av Prop. 118 L (2011–2012) Endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven.

Retten til pleiepenger ved pleie i livets slutfase – utvidelse av personkretsen – folketrygdloven § 9-12 m.fl.

Komiteen viser til at det er et viktig velferdstiltak å legge til rette for at nærstående og familiemedlemmer har gode muligheter til å delta i omsorg for sine i livets slutfase. Komiteen viser her til Stortingets behandling av Prop. 64 L (2009–2010), jf. Innst. 183 L (2009–2010), hvor Stortinget vedtok en utvidelse av antall permisjonsdager fra 20 til 60 pr. pasient, jf. også de respektive partiers merknader i innstillingen.

Komiteen peker på at behovet for fleksibilitet og individuelt tilpassede ordninger er viktige. Spesielt gjelder dette når personer er i sårbare situasjoner. Da er det viktig med regler og en praksis som er enkel og forutsigbar, slik at menneskers siste tid ikke forstyrres av uklare formaliteter. Komiteen er tilfreds med initiativ til disse endringene, som har bakgrunn i tilbakemeldinger fra praksisfeltet. Tilbakemeldingene viste til at andre nærstående i enkeltsaker burde kunne få pleiepenger selv om de ikke var i direkte familie med pasienten. Endringene som her foreslås vil øke fleksibiliteten, det vil gi pasienter med få eller ingen pårørende muligheter til å motta pleie av annen nærstående og det vil kunne gi muligheter til å fordele pleieoppgaver på flere, dersom pleien oppleves som belastende eller utenfor det enkelte familiemedlemmets kapasitet.

Komiteen mener endringene vil medføre at pasienter i livets slutfase som er uten familie, vil få tilnærmet like muligheter til omsorg som de med egen familie.

Komiteen mener at den sykes eget ønske om hvem som skal vurderes som nærstående skal tillegges stor vekt og at det skal foreligge samtykke fra pasienten som mottar pleie, så sant det er mulig, og slutter seg til forslaget til endring i pleiepengeordningen.

Rett til arbeidsavklaringspenger – presisering i folketrygdloven §§ 11-6 og 11-8

Komiteen understreker at den enkelte skal få individuell vurdering i sitt møte med Nav og at det er viktig at flest mulig fortrest mulig skal kunne delta i individuelt tilpassede tiltak for å komme ut i arbeid. De foreslåtte endringene i bestemmelsene om rett til arbeidsavklaringspenger tydeliggjør etter komiteens mening kravene til samarbeid mellom ansatte i Nav og brukere slik at arbeidsdeltakelse raskest mulig skal kunne realiseres ut fra den enkeltes forutsetninger og muligheter og at tiltakene skal være hensiktsmessige ut fra målet om arbeidsdeltakelse. Endringene harmoniserer forskjellige bestemmelser som omhandler arbeidsavklaringspenger.

Komiteen viser til at enkelte brukere ikke har fått gode nok tilpassede opplegg for å kunne realisere sin arbeidskraft. Komiteen fremhever sammenhengen mellom egenaktivitet og utarbeidelse av aktivitetsplan med hensiktsmessige aktivitetskrav. Dette vil på en bedre måte ivareta de individuelle behov og endringer i brukernes situasjon og tilstand, slik at brukeren bedre skal kunne skaffe og/eller beholde arbeid som vedkommende utfører.

Komiteen støtter den foreslåtte endringen, som vil gjøre det enklere for brukere og saksbehandlere å forstå sammenhengen mellom de ulike bestemmelsene i lov om folketrygd, kapittel 11 og mellom bestemmelsene og forskrift om arbeidsrettede tiltak. Komiteen legger til grunn at endringene ikke medfører innskrenkninger i retten til arbeidsavklaringspenger. Komiteen legger videre til grunn at det ikke medfører endret praksis.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til mottatt innspill fra Norges Handikapforbund av 4. juni 2012, hvor det uttrykkes at den foreslåtte endringen tilknyttet §§ 11-6 og 11-8 i folketrygdloven kan oppfattes i retning av å innskrenke dagens rett.

Disse medlemmer støtter den foreslåtte endringen, men vil samtidig understreke at personer som fyller vilkårene for arbeidsavklaringspenger, ikke skal miste retten til ytelsen i de tilfeller Nav ikke har klart å sikre brukeren et tilfredsstillende tiltak.

Disse medlemmer mener det er Nav som har ansvaret for at brukerne gis et relevant tilbud om aktivt tiltak.

Heving av beløpsgrensen for å unnlate tilbakekreving av feilutbetalinger – folketrygdloven § 22-15 sjette ledd

Komiteen er tilfreds med den innstas Nav gjør for å avdekke og følge opp misbruk av fellesskapets velferdsytelser. Komiteen konstaterer at det er store restanser og at det ikke er regningssvarende å ha dagens beløpsgrenser for inndrivning av feilutbetalinger.

Generelt

Komiteen slutter seg til de foreslåtte endringene i proposisjonen.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd skal disse endringer gjøres:

I innledningen til loven skal «Kapittel 9 Stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom» endres til «Kapittel 9 Stønad ved barns og andre nærståendes sykdom».

§ 2-7 tredje ledd bokstav b skal lyde:

- b) omfatte stønad ved helsetjenester etter kapittel 5, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre *nærståendes* sykdom etter kapittel 9, og ytelse ved fødsel og adopsjon etter kapittel 14.

§ 3-26 tredje ledd bokstav e skal lyde:

- e) ytelse fra folketrygden i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre *nærståendes* sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 og svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14

Overskriften til kapittel 9 skal lyde:

Kapittel 9 Stønad ved barns og andre nærståendes sykdom

§ 9-1 skal lyde:

§ 9-1 Formål

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive i forbindelse med barns eller barnepassers sykdom, barns funksjonshemming og pleie av *nærstående* i livets slutfase.

§ 9-3 første ledd første punktum skal lyde:

Et medlem som har tapt pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) ved fravær fra arbeidet på grunn av et barns, en barnepassers eller en *nærstående*s sykdom, har rett til stønad etter bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 9-12 skal lyde:

§ 9-12 *Pleiepenger for pleie av en nærstående*

Til medlem som i hjemmet pleier en *nærstående* i livets slutfase, ytes det pleiepenger i opptil 60 dager for hver pasient.

§ 11-6 skal lyde:

§ 11-6 *Bistand til å skaffe seg eller beholde arbeid*

Det er et vilkår for rett til ytelse etter dette kapitlet at medlemmet *for å skaffe seg eller beholde arbeid som han eller hun kan utføre*

- a) *får* aktiv behandling, eller
- b) *deltar på et arbeidsrettet tiltak*, eller
- c) etter å ha prøvd tiltak etter bokstavene a eller b fortsatt anses å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, og får oppfølging fra *Arbeids- og velferdsetaten*.

§ 11-8 nytt andre punktum skal lyde:

Medlemmet skal medvirke ved utarbeidelsen av en konkret plan for hvordan han eller hun skal komme i arbeid (aktivitetsplan), jf. arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14a tredje ledd.

§ 11-8 nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum og skal lyde:

Kravene til egenaktivitet skal tilpasses den enkeltes funksjonsnivå og *aktivitetsplanen skal endres ved behov*.

§ 15-9 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre *nærstående*s sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 og svangerskaps- og foreldrepenger etter kapittel 14.

§ 16-8 tredje ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre *nærstående*s sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, svanger-

skaps- og foreldrepenger etter kapittel 14 og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3.

§ 17-8 fjerde ledd skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre *nærstående*s sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, svangerskaps- og foreldrepenger etter kapittel 14 og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3.

§ 22-10 andre ledd bokstav d skal lyde:

- d) pleiepenger for pleie av barn og *nærstående* (§§ 9-10 til 9-12)

§ 22-15 sjettede ledd skal lyde:

Tilbakekreving etter paragrafen her kan unnlates dersom det feilutbetalte beløpet utgjør mindre enn fire ganger rettsgebyret. Dette gjelder likevel ikke dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren, har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal disse endringene gjøres:

§ 12-10 overskriften og første ledd skal lyde:

§ 12-10 *Omsorg for og pleie av nærstående*

Arbeidstaker som pleier *nærstående* i hjemmet i livets slutfase har rett til permisjon i 60 dager for pleie av den enkelte *nærstående*.

§ 17-5 andre ledd skal lyde:

(2) Ved oppsigelse under fravær på grunn av barns eller barnepassers sykdom etter § 12-9 eller fravær på grunn av pleie av *nærstående* etter § 12-10, forlenges fristen for å kreve forhandlinger eller gå til søksmål med det antall dager arbeidstaker var fraværende etter at oppsigelsen fant sted.

III

Endringen i folketrygdloven § 22-15 trer i kraft straks. De øvrige endringene trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 12. juni 2012

Robert Eriksson

leder

Kari Henriksen

ordfører

